

РЕСУРСТАРДЫ СИПАТТАУ ЖӘНЕ ҰЙЫМДАСТЫРУ: ФИЛИППИН АКАДЕМИЯЛЫҚ КІТАПХАНАСЫНЫҢ ТӘЖІРИБЕСІ

Анна Мария Фреснидо

Кітапханашы-мұрағатшы,

Де Ла Сал Университетінің Кітапханасы

Манила, Филиппин

ana.fresnido@dlsu.edu.ph

АБСТРАКТ

Ақпараттық ресурстарды ұйымдастыру – кітапханалар мен мұрағаттардың негізгі бизнес-процестерінің бірі. Бұл пайдаланушыларға іздеу жүйелерінде тиісті нәтижелерді тиімді және сәтті табуға мүмкіндік береді. Деректер әдетте халықаралық стандарттарға сәйкес жасалады (мысалы. MARC, AACR, RDA) жүйелер арасында жазбалар алмасуды қамтамасыз ету.

Бұл зерттеу Филиппин академиялық кітапханасының ақпараттық ресурстарды ұйымдастырудағы және сипаттаудағы тәжірибесін, атап айтқанда AACR2-дан RDA-ға ауысуды сипаттайды. Сондай-ақ, институционалдық репозиторийді дамытудағы бастамалар, стратегиялар, қиындықтар қарастырылады.

Зерттеу үшін дереккөздерден, сұхбаттардан, құжаттардан деректерді талдау әдісі қолданылды. Саясаттарды анықтауға, мүдделі қатысушылардың қолдауы мен қатысуын тартуға көмек ретінде ұсынымдар берілді.

КІРІСПЕ

Ақпараттық ресурстарды ұйымдастыру – бұл кітапханалар мен архивтер жүзеге асыратын негізгі бизнес-процестердің бірі (Чакмак, 2019). Оған библиографиялық жазбалар жасау және толық мәтінді желілік ортада іздеу кіреді (Хьорланд, 2003). Оның мақсаты – пайдаланушыларға тиісті іздеу нәтижелерін алу үшін жүйені нәтижелі және тиімді шарлауға мүмкіндік беру.

Ақпаратты ұйымдастыруға және іздеуге технология үлкен әсер етті. Мысалы, ол кілт сөзді іздеу арқылы ақпаратты табудың құралын ұсынды (Hjørland, 2003), пайдаланушыларға көп мүмкіндіктер беріп, анықтаудың үлкен ықтималдығын ұсынды, ал бұған автоматтандырылмаған ортада қол жеткізу қиынға соғушы еді.

Деректер өндірісі әдетте MARC (машинамен оқылатын каталогтау), AACR (ағылшын-американдық каталогтау ережелері) немесе RDA (сипаттама және ресурстарға қол жетімділік) сияқты халықаралық стандарттарға сәйкес келеді, бұл жүйелер арасында жазбалармен алмасуды жеңілдетеді (Chakmak, 2019). Екінші жағынан, интеграцияланған кітапханалық жүйелер мен ИП платформалары ақпаратты ұйымдастыруды, сақтауды және іздеуді жеңілдетеді.

Кітапханалар мен архивтердің ресурстарды сипаттау және жүйелеу тәжірибесін әсіресе олар жаңа стандарттарды қабылдағанда немесе жаңа жүйеге немесе платформаға көшкенде сипаттайтын көптеген әдебиеттер бар.

RDA-ны қабылдау бүкіл әлем кітапханаларын осы каталогтаудың жаңа стандартына көшу тәжірибесімен бөлісуге итермеледі. RDA ізашарлары, яғни Конгресс кітапханасы, Ұлттық ауылшаруашылық кітапханасы және Ұлттық медицина кітапханасының жүзеге асыру процесін Моррис пен Уиггинс ұсынды (2016). Зерттеуде RDA-ның Конгресс кітапханасы үшін арнайы артықшылықтары атап көрсетілді. Анықталған артықшылықтар – каталогты қамтитын шешім қабылдаудағы икемділік, каталогтар туралы мәліметтермен бөлісудің қарапайымдылығы, қатысты жұмыстар арасында нақты байланыстар орнату, Солтүстік Америка кітапханалары арасындағы ынтымақтастықты кеңейту және кең ауқымда нақты уақыттағы оқытуды қамтамасыз ететін онлайн-оқыту платформаларының болуы. Кент мемлекеттік университетінің кітапханасының үш RDA тестілеу мүмкіндігіне қатысқан кездегі тәжірибесімен МакКатчон бөлісті (2011). Осы тәжірибелерге сүйене отырып, олар AACR2 мен RDA арасында шын мәнінде минималды өзгерістер бар және жаңа стандарт анықтамалық қызметкерлер орындайтын міндеттерге лайықты қолдау көрсетеді деген қорытындыға келе алды. Чикаго Университеті кітапханасының тестілеу кезеңіндегі тәжірибесі, екінші жағынан, қызметкерлерді оқытуды, каталогтау саясатындағы өзгерістерді, IFLA метамәліметтеріне сәйкестігін, метадеректер инфрақұрылымына қолданыстағы жазбалармен, шығындармен және болашақтағы әсерімен RDA-ға сәйкес келетін жазбаларинтеграциясын қамтитын RDA қабылдау кезіндегі қарастырылған мәселелерге бағытталған. (Cronin, 2011). Wacker & Han (2014) зерттеуінде RDA-ны жүзеге асырудағы екі кітапхананың, атап айтқанда Колумбия университетінің кітапханалары мен Иллинойс университетінің кітапханаларының тәжірибелері салыстырылды. Ұқсастық ILS қолдану, алынған тренингтер, тренингтерді ұйымдастыруға тағайындалған негізгі топтың құрамы, қызметкерлер арасында маңызды ақпараттармен бөлісу үшін вики, блогтар мен веб-парақтарды пайдалану, және ең болмағанда дисплейдегі өзгерістер туралы жазбаны жүргізу, әсіресе көпшілікке қарау үшін вебинарларды маңызды оқу ресурсы ретінде қарау тұрғысынан байқалды. Айырмашылықтар, керісінше, ұйымдастырушылық мәдениет, іске асыруға дайындалған қызметкерлер саны және консорциумдардың ішкі каталог саясатына және іске асыру процесіне әсері болып анықталды. Америка Құрама Штаттарынан тыс жерлерде – Швейцария үшін Банфи және Гаудинат (2019), Ирландия үшін Каллен (2016), Израиль үшін Голдсмит және Адлер (2014), Түркия үшін Чакмак (2018), Фреснидо және Валерио (2019), Паредес Аседера (2014) және Сантос (2016) Филиппиндер үшін, Қытай және бүкіл Азия үшін Дандан және басқалар (2019) болды.

Технология цифрлық форматтағы ресурстарды бірлесіп қолдануға мүмкіндік берді (Шварц, 2005), осылайша кітапханалар мен архивтерге ИР арқылы өздерінің мекемелерінің зерттеу нәтижелерін көрсетуге мүмкіндік берді. Клиффорд Линч сипаттағандай, «ИР – бұл «университет өзінің қоғамдастық мүшелеріне мекеме және қоғамдастық мүшелері жасаған цифрлық мазмұнды басқару және тарату бойынша

ұсынатын қызметтер жиынтығы. Шын мәнінде, бұл сандық материалдарды, оның ішінде қажет болған жағдайда ұзақ мерзімді сақтауды және ұйымдастыруды, қол жетімділікті немесе таратуды қоса алғанда, басқару міндеті »(Lynch in Yang & Li, 2015).

Кітапханалар мен архивтердің ИР құру тәжірибесі де жақсы дәлелденген. Ұлттық Тайвань Университетінде (NTU) өзінің ИР-ін құруды Chen & Hsiang (2009) қолдады. Мақалада дәйексөздер санын одан әрі арттыру үшін ғылыми нәтижелерді тарату құралы ретіндегі ИР-дың маңыздылығы, НТУ-да ИР-дың даму мәртебесі, Dspace-ті платформасы ретінде пайдалану және оларды жақсарту ерекше талқыланды. Палмер және басқалары (2008) АҚШтағы үш университеттің дамуына сәйкес ИР-і үшін қолданған стратегияларына кейс-зерттеу жүргізді. (2008). Зерттеу барысында үшеуінің ИР-дың даму барысына басшылық жасайтын қызметке ықпал ететін таңдау, стратегия және факторлардың ұқсастығы мен айырмашылығы қарастырылды. Зияткерлік меншікке қатысты проблемалар, болжанған саясат пен міндеттер, сондай-ақ профессор-оқытушылар құрамы мен институт үшін ИР-дың құндылығы мен ұқсастықтары атап өтілді. Керісінше, мазмұн алу мен қызмет көрсетуде айырмашылықтар болды. Барвик (2007) Лофборо университетінде өзінің ИР құрудағы тәжірибесін зерттеді. Мақалада олардың жолында кездескен мәселелер мен қиындықтарға және оларды қалай жеңуге болатындығына назар аударылды. Біз кездескен негізгі қиындықтар – дұрыс платформаны таңдау, платформаны құру, лицензиялау және мазмұн алу. Факультет оқытушыларының ашық қол жетімді (ОА) басылымдарға деген көзқарасы мен хабардарлығы және Техас университетінің А&М ИР-ы Ян мен Лидің зерттеулерінің орталығында болды (Yang & Li, 2015). Нәтижелер көрсеткендей, тәрбиешілер ашық қол жетімді жариялауға оң көзқараспен қарады, бірақ өздерінің ИР мазмұнын сақтау процесі туралы хабардар емес, демек қатысудың төмен деңгейі анықталды. Бұл зерттеу Филиппиндердегі академиялық кітапхананың ақпарат көздерін ұйымдастыру және сипаттау тәжірибесін, атап айтқанда AACR2-ден RDA-ға дейінгі жолын зерттеді. Сонымен қатар, ол өзінің институционалды репозиторийін дамыту туралы, іске асырылған бастамалар мен стратегияларды, сондай-ақ осы жолда кездесетін қиындықтарды көрсете отырып, әңгімелейді.

ӘДІСТЕМЕ

Кітапхананың AACR2-ден RDA-ға қалай ауыса алғанын, сондай-ақ институционалды репозиторийді қалай дамыта алғанын тексеру үшін кейстік зерттеу әдісі қолданылды. Қатысушылар ретінде каталогерлермен сұхбат жүргізілді. Сұхбат сұрақтары RDA-ны іске асыруды жоспарлауға, сондай-ақ көшу мен оқыту процесін жеңілдету үшін қабылданған стратегияларға бағытталды. Сонымен қатар қатысушылардың тәжірибесі және олардың каталогтаудың жаңа стандартын қолдану жолындағы идеялары зерттелді.

Сол сияқты репозиторийге жауап беретін ИТ қызметкерлерімен, сондай-ақ жаңа платформаның таңдалған қолданушыларымен сұхбат жүргізіліп, олар жолда кездескен мәселелер мен қиындықтарды түсінді. Тарихи деректерді жинау үшін тиісті құжаттарға да талдау жасалды.

НӘТИЖЕЛЕР МЕН ШІКІРТАЛАС

RDA-ға ауысу

RDA – бірлескен RDA-ны дамыту басқарушы комитетінің AACR2 орнын ауыстыруға (Кухаген, 2011; Маккучон, 2011) жасап шығарылған каталогтаудың халықаралық коды (Bianchini & Guerrini, 2009). Сандық әлемге арналған, онда материалдардың барлық түрлеріне арналған нұсқаулар мен нұсқаулықтар бар. Оның AACR2-ден негізгі айырмашылығы оның көлемі мен ұйымдастырылуында, оны екі тұжырымдамада келтіруге болады: «ақпарат табылған күйінде жазылуы керек» және қолданылған терминдер пайдаланушыға түсінікті болуы керек (Anhalt & Stewart, 2012).

Филиппин тәжірибесі

2012 жылы, марқұм Атти. Антонио М.Сантос (ол кезде Филиппиндердің Ұлттық кітапханасының (NLP) директоры болған) RDA-ны «Филиппиндегі RDA-ға не керек?» атты көрме залы арқылы Филиппиндерге таныстырды. Оған еліміздегі таңдаулы академиялық кітапханалардың каталог мамандары қатысты. Сарапшылардың бұл кездесуі ұлттық RDA комитетін (NCRDA) құруға жол ашты (Fresnido & Valerio, 2019), оған RDA-ны бүкіл ел бойынша жүзеге асыруды жоспарлау тапсырылды.

Комитет алдында тұрған алғашқы мәселелердің бірі – тренингтер өткізуге пайдаланылатын RDA мамандарының елде болмауы. Осылайша, Филиппиндік академиялық және ғылыми кітапханашылар қауымдастығымен (PAARL) және Мәдениет және өнер жөніндегі ұлттық комиссиямен (NCCA) серіктестікте Ұлттық кітапхана және ақпараттық қызметтер комитеті (NCLIS) NLP арқылы болашақ жаттықтырушыларға RDA оқуларын өткізу үшін Вашингтон, Колумбия округі, Конгресс кітапханасында каталогтау саясаты және қолдау директоры Барбара Тиллетті шақырды. Тиллетт ханым шақыруды қабылдады, ал тренерлерді оқыту 2013 жылдың сәуірінде (Фреснидо және Валерио, 2019) Манила орталығында орналасқан елдің ең үлкен кітапханаларының бірінде (ABC Library) жүзеге асырылды.

Аталған кітапхана іс-шараға демеушілік көрсеткендіктен, оның бірқатар кітапханашылары (негізінен каталогтау және индекстеу жұмыстарымен айналысады) оқу семинарына қабылданды. Бұл тренингке ең көп қатысушыларды тартуға мүмкіндік алған жалғыз кітапхана болғандықтан, бұл кітапхана Филиппиндегі каталогтаудың жаңа стандартын алғаш қолданушылардың бірі болғаны таңқаларлық емес.

ABC кітапханасы

ABC кітапханасы – бұл әр түрлі кампустарда орналасқан (Манила, Макати және Лагуна) негізгі кітапханадан және алты көмекші кітапханалардан тұратын кітапхана жүйесі. Оның коллекциясы 500000-нан астам данадан тұрады (бүгінгі күнге дейін) және ол жүзден астам мәліметтер базасына жазылған. Кітапхана материалдарын өңдеу орталықтандырылған. Орташа алғанда, толық жұмыс күнімен төрт каталогшы материалдарды ұйымдастырумен айналысады. Төртеуі де әмбебап болып саналады, өйткені олар қарапайым (мысалы, сөреге қосу, каталогтауды көшіру) және күрделі (мы-

салы, түпнұсқалық каталогтау) тапсырмаларын орындайды және әртүрлі форматтағы және тақырыптағы материалдардың барлық түрлерін каталогтаумен айналысады.

Іске асыру стратегиялары

АВС кітапханасының каталогшылары AACR2-мен жақсы таныс болғандықтан (оны кәсіби өмірінде қолданған), RDA-ға көшу өте қиын болды. Алайда, мұны күтуге болады, өйткені тіпті Конгресс кітапханасы да аталған каталогтау стандарттарының (Morris & Wiggins, 2016) алдыңғы нұсқаларының бірі болғанына қарамастан, RDA-ны жүзеге асыруда біраз қиындықтарға тап болды. Алайда, AACR2-ді білудің артықшылығы да болуы мүмкін, өйткені қазіргі жағдайда RDA-ны AACR2-мен бірге үйрену маңызды (Lisius, 2015).

Каталогерлерге ережелерді есте сақтауға және AACR2 мен RDA арасындағы өзгерістер мен айырмашылықтарды ескертуге көмектесу үшін, олар енгізу процесінің алғашқы бірнеше айы ішінде нұсқаулық ретінде қызмет ететін шаблон жасады. Үлгіде MARC тәгтері, олардың сәйкес өрістері және өрістердің әрқайсысы үшін жеңілдетілген ережелер (әдетте негізгі) және мысалдар (кейбір өрістер үшін) бар. Сондай-ақ шаблонға жергілікті тәжірибелер мен ішкі саясат енгізілді. Бұл каталогерлерге жұмыс жасайтын материалдардың форматына байланысты қажетті элементтерді жылдам анықтауға мүмкіндік берді. Қосымшалар мен жазбалар шаблонға қажеттілікке қарай енгізілді (яғни олар «проблемалық» жұмыспен кездескен кезде). Әдеттегі тәжірибе олардың «проблеманы» қалай шешкендерін есепке алу және титулдық парақтың көшірмесін ұқсас оқиға болған кезде сілтеме ретінде пайдалану болды.

Каталогерлер сонымен қатар белгілі бір жұмысты каталогтау кезінде қиындықтар туындаған кезде немесе әдеттен тыс мәселе туындаған кезде бір-бірімен кеңесуді қажет деп тапты. Бұл өзара оқыту әдісі АҚШ кітапханаларының RDA-ға көшу тәсіліне ұқсас (Park & Tosaka, 2015).

Біріктірілген кітапхана жүйесі жазбаларды Конгресс Кітапханасы және OCLC сияқты басқа жүйелерден импорттау мүмкіндігіне ие болғандықтан, көшірмелерді каталогтау көшу процесін едәуір жеңілдетті. Каталогшылардың күнделікті RDA-ға сәйкес келетін екі жүйенің жазбаларымен танысуы оларға жаңа стандартты қолданумен танысуға көмектесті. Құрама Штаттардағы каталогшылар сияқты, олар да RDA дағдыларын игерудің тиімді әдісі ретінде оқу тәсілін қарастырды (Park & Tosaka, 2015).

Аға каталогшылардың біріне жас каталогшылардың жұмысын қадағалап, олардың әлсіз жақтары негізінде тәлімгерлік ету тапсырылды. Бұл олардың өздік жұмысқа дайын болғанына дейін жасалды.

Ескі жазбалардың жаңартылуы

Ескі библиографиялық жазбаларды жаңарту (RDA-ға сәйкес) бастапқыда жоспарға кірмеген. Алайда, кейбір каталогерлер өздерінің мүмкіндіктері болған кезде (мысалы, сөреге тізім қосқанда немесе өздерінің кітапхана жазбаларынан

каталогты көшіргенде, әдетте басқа элементтер мен қолданыстағы элементтер нұсқасында жұмыс істегенде) ескі жазбаларды жаңартып отыратынын көрсетті. Бұл каталогерлер RDA-ның ерекшелігі болып табылатын байланысты элементтердің бірге орналасуына мүмкіндік беру үшін бұрыннан бар шығарманың басқа басылымын немесе нұсқасын сатып алу кезінде ескі жазбаларды жаңарту маңызды деп санайды (Short & Okuhara, 2014). Алайда, жеке каталогшылардың ескі жазбаларды жаңартуға тырысқанына қарамастан, бүгінгі күнге дейін жазбалардың жалпы санының тек 8,34% -ы RDA талаптарына сәйкес келеді.

Қиындықтар мен мәселелер

Ауыстыруды қолдау үшін Кітапхана RDA инструменттік жинағына оны іске асырудың алғашқы екі жылында жазылды. Алайда, каталогерлер ережелерді түсінуде қиындықтарын білдірді, сондықтан көп жағдайда олар оқу семинары кезінде оларға берілген PowerPoint презентацияларына жүгінді, өйткені ондағы нұсқауларды қарапайым, сондықтан оларды түсіну және орындау оңайырақ деп білді.

Университеттің саясаты жазылымдарды қолдануды максималды түрде жоғарылатуға бағытталғандықтан, RDA Toolkit жазылымы үшінші жылы аз қолданылғандықтан тоқтатылды. RDA үнемі жаңартылатын болғандықтан, үш жыл бұрын жарияланған сілтемелер ескірген болып саналуы мүмкін (Faith & Chrzanowski, 2015). Демек, олар 2012 жылы дайындаған сілтеме ретінде пайдаланылатын презентациядағы ережелер ескірген болуы мүмкін. Филиппиндік кітапханаларға арналған каталогтық саясат мәлімдемелері мен олар 2014 жылы PAARL дайындаған және жергілікті мазмұнмен жұмыс істеу кезінде таратқан RDA нұсқаулықтары туралы да айтуға болады (бұл Филиппиниана материалдарының мысалдары бар RDA-ның жылдам нұсқаулығы) (Fresnido & Valerio, 2019).

Үйренісу қиын мәселе болып қала береді, өйткені кейбір каталогшыларға AACR2-дан ауысу қиын. Басқа елдердегі кітапханашылар, мысалы, Қытай, RDA туындатқан өзгерістерге бейімделуге тырысып көрген (Luo және басқалар, 2014). Рұқсат нүктелерінің құрылысындағы өзгерістерді еске түсіру, әсіресе конференциялар мен жұмыс формалары үшін атаулар беру – каталогерлер үшін қиын нәрсе болып қала берді.

Каталогтау тапсырылған кітапханашылардың барлығы дерлік алдағы үш жыл ішінде зейнетке шығады. Ауыстыруды жоспарлаудың болмауы қажетті білім мен дағдыларды игеру үшін уақытты қажет ететіндігін ескере отырып, проблема тудырады. Дағдыларды тиімді беру үшін жаттықтырушының белгілі бір шеберлігі болуы керек. Егер потенциалды каталогшылар жақын арада дайындалмаса, олар өздігінен жаттығулары керек.

RDA туралы каталогшылардың пікірлері

Каталогтаудың жаңа стандартын үйренудегі қиындықтарға қарамастан, көптеген каталогшылар AACR2-ден гөрі RDA-ны оның “көрген қалпында қолдану” принципі – көптеген ережелерді жаттаудан босататыны үшін артық көреді. Бұл RDA-ны

каталогтаудың тиімді үдерісіне қол жеткізу тәсілі ретінде қарастыратын Канададағы каталогерлердің идеяларына ұқсас (Goldsmith & Adler, 2014).

Сонымен қатар, олар қазіргі кезде қолданылып жүрген терминологияны қолданушылар латын сөздері мен қысқартуларды қолдану тоқтатылғандықтан, оларды оңай түсінуге болатындығын бағалайды. Park & Tosaka зерттеуінде (2015 ж.) Дәл осындай бақылауларды АҚШ кітапханашылары атап өтті.

Қатысушылар сонымен қатар RDA материалдарды табуды жақсартуға көмектеседі, бұл кітапхана пайдаланушылары үшін үлкен пайда әкеледі деп санайды. Сондықтан, пайдаланушылардың RDA-мен іздеудің тиімділігі жоғарылағаны таңқаларлық емес (Do et al., 2015).

Алайда, олар RDA-ны сегіз жыл бұрын қабылдағанына қарамастан, әсіресе туындыларды сипаттау үшін олар әлі де рұқсат нүктелерін құрумен күресуде. Байланыстыруды қажет ететін элементтерді біріктіру олар үшін әлі күнге дейін бір қорқынышты түс сияқты.

ИНСТИТУЦИОНАЛДЫ РЕПОЗИТОРИЙДІ ДАМУ

Архивтер Кітапхананың бөлігі болып табылады, сондықтан Кітапханаға қатысты кейбір шешімдер екі кәсіптің арасындағы тәжірибедегі айырмашылыққа қарамастан (Nimer, 2010) архивке әсер етуі таңқаларлық емес. Сипаттамалық практиканы автоматтандыру мен стандарттауға қатысты шешімдер Архивке айтарлықтай әсер еткен негізгі шешімдер болып табылады.

Кітапхана да, архив те өз материалдарын жүйелеу үшін сол жүйелерді қолданды; яғни CDS-ISIS-тен (Ақпараттық іздеу жүйесі) 1992 ж. ; TINLIB / Т сериясы (MARC талаптарына сәйкес келмейтін ILS) 1994-2002 жж және Millennium / Sierra (MARC талаптарына сәйкес келетін ILS), 2003 жылдан 2020 жылға дейін) (Фреснидо, 2011). Осылайша, архивтік материалдардың метадеректері, әсіресе ИР құрамына кіретіндер (яғни диссертациялар, оқытушылардың зерттеулері мен шығармашылық жұмыстары, институционалдық күнделік, университет басылымдары және ауызша тарих) кітапхана стандарттарына сәйкес құрылды (MARC, AACR2, RDA) . Бұл архивтік материалдарды сипаттауға қойылатын талаптарды қанағаттандыратын жүйелердің шектеулігі туралы білгеніне қарамастан (өйткені олар кітапхана материалдары үшін арнайы жасалған).

Архивтер ұзақ уақыт бойы университеттің интеллектуалды нәтижелерін жинап жатқанда, мұндай бастаманың қай бағытта жүргізілгені түсініксіз болды. 2007 жылы AUNILLO отырысында (ASEAN Университеттері желілік кітапханалары) ИР тұжырымдамасы оның мүшелеріне таныстырылды (Фреснидо, 2011 ж.) және бұл «мазмұн сатып алу және сақтау» шеңберінен шығып «қызмет көрсетуге», яғни авторлардың деректерге жетекшілік ету және ақпаратты басқару сияқты мәселелерін шешуге көмектесетіндей (Palmer et al., 2008), сонымен бірге университеттің зерттеу нәтижелерінің кеңірек ғылыми көрінісін қамтамасыздандыра алатындай етіп ИР-ды дамыту мен басқаруға қатысты нұсқаулықтар берді (Beyond Preservation: DLSU Libraries Launches Animo Repository, 2020).

Алға жылжу бірқатар мәселелерге байланысты қиын болды. Тәжірибенің жетіспеушілігі, кадрлардың көп ауысуы – кідірістің негізгі себебі болды. Қаржыландыру да мәселе болды, сондықтан Кітапхана бірнеше жылдан бері ашық бастапқы платформаны қолдануды ойластырды. Ашық көздері бар жүйелер персоналдың біліктілігіне үлкен сенімділікті қажет ететіндіктен, кітапхана бұл идеядан мүлде бас тартуға шешім қабылдады.

Кадрлық мәселелерді (мысалы, тәжірибенің жоқтығы және кадрлардың тұрақтамауы) шешу үшін Кітапханада университеттің қажеттіліктерін қанағаттандыратын платформаны анықтау тапсырылған ІСТ комитеті құрылды. Осылайша, он жылдан астам уақыт жұмыс істемегеннен кейін Комитет кітапхана және мұрағат материалдары үшін бөлек жүйелерді қолдануды ұсынды. 2020 жылдың ортасында Кітапхана Сьерраны Alma ILS-мен алмастырды (кітапхана материалдары үшін) және ІР үшін Digital Commons-қа жазылды. Басқа кеңінен қолданылатын ІР платформаларымен салыстырғанда Digital Commons өзінің мықты екендігін дәлелдеді (Bankier & Gleason, 2014). Оның үстіне, ол бүкіл әлемде көптеген қондырғыларға ие және Филиппиндегі академиялық кітапханалар мен архивтер арасында біртіндеп танымал бола бастады.

Өтпелі кезең

Шешім қабылданғаннан кейін қол жетімді мазмұн Digital Commons-қа көшірілді. Ауысу 2020 жылдың қыркүйегінде 928 электронды тезистер мен диссертациялар (ETD) жүктелген кезде басталды. Бір айдан кейін жүктелген ETD саны 10199-ға жетті. ETD-мен бірге 423 транскрипциясы мен көрнекті тұлғалармен сұхбаттардың аудио файлдарынан тұратын ауызша тарих жиынтығы жүктелді (Фреснидо, 2011). Содан кейін оқытушылардың саны 3036-ға жететін Scopus-тан алынған жұмыстары жарық көрді. Бүгінгі таңда ІР-да 16000-нан астам мақала бар.

Оқытушылардың ғылыми-зерттеу жұмыстары және шығармашылық жұмыстары, университеттің күнделігі, фотогалерея және университеттің басылымдары сияқты басқа контентті ауыстыру жақын айларда ІР контентін құруды жеделдетеді деп күтілуде.

Брендинг

Репозиторий үшін өзіндік брендтің болуы маңызды болғандықтан (The rewards of platform unity: Moving to one repository at Universidad de La Salle delivers benefits, 2021), Репозиторийге академиялық қоғамдастықтың баскетболдан UAAP (Филиппин Университетінің Атлетикалық Ассоциациясы) чемпионаты кезінде жиі естілетін ұранымен бірдей ат қойылды (Cruz, 2013).

Іске қосу

Жаңа ІР-ге бір ай өткеннен кейін, ресми іске қосу 2020 жылдың қазан айында онлайн режимінде өтті. Іс-шараға университет президенті, басқа да әкімшілер, оқытушылар, кітапхана қызметкерлері және Bepress өкілдері қатысты.

Қиындықтар мен мәселелер

Метамәліметтерді құрудағы бұрынғы қателіктер ауысуды қиындатты, әсіресе бірқатар жазбалар өрістердің жетіспеуіне байланысты болды (дипломдық бағдарлама, колледж және факультет атауы). Бұл өрістер қажет болғандықтан, жазбаларды тасымалдау тоқтатылды. Жетіспейтін өрістерге қандай ақпаратты енгізу керек екенін анықтау үшін қызметкерлерге студенттердің жазбаларын мұқият қарап шығу керек болды.

Қажетті жетіспейтін өрістерден басқа, көп жағдайда тақырыптық кілт сөздері де болмады (өйткені жүйе оларды толтыруды қажет етпейтін), өйткені метамәліметтерді жасау кәсіби емес адамдар жасаған. Субъект ең маңызды кіру нүктесі екенін ескере отырып (Fricke, 2013), қызметкерлерге барлық көшірілген жазбаларды қарап шығу керек болды.

Ескі ILS пен Scopus-тан алынған жазбалар бастапқыда Excel-ге ауыстырылғандықтан, арнайы таңбалар (мысалы, ñ, подкрипт және суперкрипт, математикалық және химиялық формулалар және ® сияқты таңдалған таңбалар) бұрмаланған және конверсия кезінде ауыстырылған және осылайша басқаша көрсетілген. Оларды түзету дегеніміз – ескі жүйеде және Scopus-тағы жазбаларға оралу. Бұл «қателіктер» шамалы болып көрінгенімен, олардың ауысу кестесінің кешігуіне әкелді.

«Қызмет көрсету» (Палмер және басқалар, 2008) – бұл ИР-дың негізгі функцияларының бірі, сондықтан контентті қалай орналастыру керек екендігі туралы жаттығулар үнемі болуы керек. Кітапхана түлектерге (тезис жазу кезеңінде жүрген) және факультет үйлестірушілеріне (сақтауға берілген көшірменің шынымен мақұлданған және соңғы нұсқасы екеніне кепілдік ету үшін студенттердің өтініштерін «қабылдау» немесе «мақұлдау» тапсырмасы бойынша) ETD-ға ауысу туралы тренингтер жүргізе бастады. Студенттер өз жұмыстарын сақтауға жібергісі келгенімен, кейбір бөлім үйлестірушілеріне кітапхананың жіберілген жұмыстарды жаңартуға және орналастыруға үлес қосуы үшін өтінімдерді «қабылдауды» ескерту керек болды. Сақтауға берілген материалдың көлемі алдағы айларда өседі деп күтіліп отырғандықтан, үйлестірушілерге ETD-дің бекітілген мөлшерін басқару қиынға соғады.

Оқытушыларға әлі тренинг жүргізілмегендіктен, сақтауға беру қазіргі уақытта ETD-мен шектелген. Бұрын Архивте жинақталған зерттеу материалдарының негізгі бөлігі профессорлық-оқытушылық құрамды жалдау және қызметін жоғарылату мәселелерімен айналысатын әкімшілік кеңседен келіп отыратын. Бұл кеңсе профессорлық-оқытушылар құрамы жазған және жұмысқа қабылдау және қызметін жоғарылату үшін пайдаланған еңбектердің басылған көшірмелерін үнемі енгізіп отыратын. Бұл көшірмелер берілмей тұрып (олардың жазбаларының бөлігі ретінде) ИР-ды құрайтын сандық мазмұны жоқ метадеректер жасалады. Бұл процеске тек кітапхана мен әкімшілік кеңсе ғана қатысатындықтан, ИР бар екендігі туралы хабарлау өте шектеулі. ИР жетістікке жетуі үшін мүдделі тараптар оның бар екендігі туралы, сондай-ақ оның құндылығы туралы және олардың салымдары оның барлық әлеуетін іске асыруға қалай көмектесе алатындығы маңызды (Yang &

Li, 2015). Кітапхана, керісінше, электронды пошта хабарландырулары, ақпараттық бюллетеньдер, әлеуметтік медиа жазбалары және басқа жарнамалық материалдар арқылы жүйелі түрде оқыту және оның құндылығы мен функционалдығы туралы ақпаратты тарату арқылы ИР-ды ілгерілетуге үлес қосуы керек.

ETD-дің көпшілігі қазірдің өзінде ескірген және кітапханада авторлардан (авторлық құқық иелері) өз жұмысының толық мәтінін ИР-да қол жетімді етуге рұқсат алуға мүмкіндік жоқ болғандықтан, тек таңдалған тараулар (алдын ала беттер, кіріспе, шолулар) тиісті әдебиеттер мен әдістеме) жүктелді. Толық мәтінді редакциялау (Adobe Acrobat қолдану арқылы) жүктеуге дейін, ең маңызды ETD тарауларын (нәтижелері мен талқылау, қорытынды және қосымшалар) алып тастаудан бұрын жасалады. Бұл жұмыс процесіне қосылған қосымша жұмыс, ИР-дың қол жетімділік мақсатын жоққа шығарады. Жақында сақтауға салынған ETD-ге қатысты да солай, өйткені кейбір авторлар алты жылдық эмбаргоны қалайды. Ол ETD-нің толық мәтіні пайда болған кезде ақпарат ескіріп кетуі мүмкін.

ABC университеті елдегі жетекші зерттеу университеттерінің бірі екенін ескере отырып, көптеген ғылыми нәтижелер жинақталады деп күтілуде. Алайда, авторлық құқық пен мазмұнды лицензиялау мәселелері, әсіресе жарияланған шығармалар үшін үлкен алаңдаушылық туғызады. Қарапайым тілмен айтқанда, авторлар мен кітапхана репозиторийге енгізуге болатын контент түрлерін жақсы білуі керек. Қазіргі уақытта кітапхана мүдделі тараптарға зияткерлік меншік (IP) құқықтары туралы білім беру үшін Университеттің зияткерлік меншік (IP) кеңсесімен бірлесіп жұмыс істейді. Күрделілігі мен техникалық егжей-тегжейін ескере отырғанда, IP туралы оқылатын лекциялар бұл мәселені шешу үшін жеткіліксіз. Тапсырылатын контенттің сипаттамалары туралы нұсқаулықтар мен саясатты әзірлеуге (мысалы, алдын ала басып шығарулар, кейінгі басып шығарулар және т.б.) және ИР-ға нені салуға болатынын немесе нені салуға болмайтынын анықтауға көмектесетін авторлық құқық саясатын басып шығарушыларға шолу жасау үшін кітапханаға IP Бөлімінің міндеттемесі қажет.

ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ҰСЫНЫСТАР

Әр түрлі форматтағы ақпараттың көптігі, дамып келе жатқан технологиялармен және стандарттармен біріктіріліп, қызметкерлерді оқыту, қаржыландыру, технологияларды таңдау, мазмұн және зияткерлік меншік құқықтарын қоса алғанда ақпаратты ұйымдастыруда бірқатар сұрақтар мен қиындықтар туғызды. Сондықтан кітапханалар жаңа ақпараттық ұйымдастырушылық бастамаларға кіріспес бұрын мұқият жоспарлау қажет. Кез-келген мекеме бірегей болғандықтан, оны өзгертуге болатын бірыңғай шешім жоқ. Дегенмен, жаңа стандарт болсын, жаңа платформа болсын, кітапханаларға алдыңғы ізашарлардың тәжірибесі мен озық әдістерін үйрену тиімді болар еді, өйткені бұл тиімді жоспар құруға үлкен көмек береді, сондықтан қымбатқа соғатын қателіктерден аулақ болады.

Зияткерлік меншік мәселелері ИР материалдарын іріктеуде үлкен кедергі болғандықтан, кітапханалар мен архивтер тәрбиешілерге баспа ісіне мүдделі тараптар ретінде өздерінің құқықтарын жақсырақ түсінуге көмектесу жолдарын

іздеуде. Бұл мақсатқа жету үшін Университеттің зияткерлік меншік басқармасымен мықты серіктестік қатынастар құру өте маңызды.

СИТЕМЕЛЕР

- Anhalt, J., & Stewart, R. A. (2012). RDA simplified. *Cataloging and Classification Quarterly*, 50(1), 33–42. <https://doi.org/10.1080/01639374.2011.615378>
- Banfi, E., & Gaudinat, A. (2019). Public libraries in Switzerland: RDA and the FRBRization watershed. *Library Management*, 40(1–2), 98–112. <https://doi.org/10.1108/LM-08-2017-0074>
- Bankier, J. G., & Gleason, K. (2014). Institutional repository software comparison. UNESCO.
- Barwick, J. (2007). Building an institutional repository at Loughborough University: Some experiences. *Program*, 41(2), 113–123. <https://doi.org/10.1108/00330330710742890>
- Beyond preservation: DLSU Libraries launches Animo repository. (2020). *Library Newsette: Balitang Aklatan*. <http://librarynewsette.lasalle.ph/2021/01/beyond-preservation-dlsu-libraries.html>
- Bianchini, C., & Guerrini, M. (2009). From bibliographic models to cataloging rules: remarks on FRBR, ICP, ISBD, and RDA and the relationships between them. *Cataloging and Classification Quarterly*, 47(2), 105–124. <https://doi.org/10.1080/01639370802561674>
- Çakmak, T. (2018). RDA transition in Turkey: Perspectives and experiences of the libraries. *JLIS.It*, 9(1), 31–43. <https://doi.org/10.4403/jlis.it-12438>
- Çakmak, T. (2019). Cataloguing practices at university libraries: Analysis of current conditions and practices in Turkey. *Electronic Library*, 37(1), 155–172. <https://doi.org/10.1108/EL-06-2018-0122>
- Chen, K. hua, & Hsiang, J. (2009). The unique approach to institutional repository: Practice of National Taiwan University. *The Electronic Library*, 27(2), 204–221. <https://doi.org/10.1108/02640470910947566>
- Cronin, C. (2011). From testing to implementation: Managing full-scale RDA adoption at the University of Chicago. *Cataloging and Classification Quarterly*, 49(7–8), 626–646. <https://doi.org/10.1080/01639374.2011.616263>
- Cruz, E. S. (2013, October 17). Animo La Salle! PhilStar Global. <https://www.philstar.com/opinion/2013/10/17/1246180/animo-la-salle>
- Cullen, M. G. (2016). RDA implementation in Ireland: A survey of CONUL member libraries and institute of technology libraries. Annual General Meeting of the LAI Cataloguing and Metadata Group (2015 : Dublin), February. https://libraryassociation.ie/sites/default/files/groups/CataloguingMetadata/RDA_Implementation_in_Ireland180216.pdf
- Dandan, Z., Zheng, D., & Dongfeng, Q. (2019). A survey of RDA in Asia and a vision for future development. *Cataloging and Classification Quarterly*, 0(0), 1–15. <https://doi.org/10.1080/01639374.2018.1560891>
- Do, S., Oh, S. G., & Lee, S. (2015). A study on the user evaluation for an RDA-based Korean bibliography retrieval system. *Library Hi Tech*, 33(3), 294–309. <https://doi.org/10.1108/LHT-04-2015-0036>

- Faith, A., & Chrzanowski, M. (2015). Connecting RDA and RDF: Linked data for a wide world of connected possibilities. *Pennsylvania Libraries: Research & Practice*, 3(2), 122–135. <https://doi.org/10.5195/palrap.2015.106>
- Fresnido, A. M. B. (2011). Going digital: The case of the De La Salle University Library. *International Seminar on Digital Publishing and Digital Libraries*.
- Fresnido, A. M. B., & Valerio, M. G. (2019). Transitioning to RDA: The Philippine experience. *Philippine Journal of Librarianship and Information Studies*, 39(1), 15–24.
- Fricke, M. (2013). Logic and the organization of information: An introduction. *Nasko*, 4(1), 70–75. <https://doi.org/10.7152/nasko.v4i1.14646>
- Goldsmith, M., & Adler, E. (2014). RDA in Israel. *Cataloging and Classification Quarterly*, 52(6–7), 677–687. <https://doi.org/10.1080/01639374.2014.925023>
- Hjørland, B. (2003). Fundamentals of knowledge organization. *Knowledge Organization*, 30(2), 87–111.
- Kuhagen, J. A. (2011). Training for the U.S. RDA test. *Cataloging and Classification Quarterly*, 49(7–8), 572–581. <https://doi.org/10.1080/01639374.2011.616924>
- Lisius, P. H. (2015). AACR2 to RDA: Is knowledge of both needed during the transition period? *Cataloging and Classification Quarterly*, 53(1), 40–70. <https://doi.org/10.1080/01639374.2014.927046>
- Luo, C., Zhao, D., & Qi, D. (2014). China's road to RDA. *Cataloging and Classification Quarterly*, 52(6–7), 585–599. <https://doi.org/10.1080/01639374.2014.917446>
- McCutcheon, S. (2011). RDA testing in triplicate: Kent State University's experiences with RDA testing. *Cataloging and Classification Quarterly*, 49(7–8), 607–625. <https://doi.org/10.1080/01639374.2011.616262>
- Morris, S. R., & Wiggins, B. (2016). Implementing RDA at the Library of Congress. *Italian Journal of Library and Information Science*, 7(2), 199–228. <https://doi.org/10.4403/jlis.it-11824>
- Nimer, C. (2010). Rda and archives. *Journal of Archival Organization*, 8(3–4), 227–243. <https://doi.org/10.1080/15332748.2010.550799>
- Palmer, C. L., Tefteau, L. C., & Newton, M. P. (2008). Strategies for institutional repository development: A case study of three evolving initiatives. *Library Trends*, 57(2), 142–167.
- Paredes Acedera, A. (2014). Are Philippine librarians ready for resource description and access (RDA)? The Mindanao experience. *Cataloging and Classification Quarterly*, 52(6–7), 600–607. <https://doi.org/10.1080/01639374.2014.891164>
- Park, J.-R., & Tosaka, Y. (2015). RDA implementation and training issues across United States academic libraries: An in-depth e-mail interview study. *Journal of Education for Library and Information Science Online*, 56(3), 252–276. <https://doi.org/10.12783/issn.2328-2967/56/3/6>
- Santos, Y. T. (2016). A report on the implementation of resource description and access (RDA) in Philippine academic libraries. *Journal of Philippine Librarianship*. https://www.researchgate.net/publication/322094069_A_Report_on_the_Implementation_of_Resource_Description_and_Access_RDA_in_Philippine_Academic_Libraries

- Schwartz, C. A. (2005). Reassessing prospects for the open access movement. *College and Research Libraries*, 66(6), 488–495. <https://doi.org/10.5860/crl.66.6.488>
- Short, M., & Okuhara, K. (2014). RDA and serials in transition. *Serials Review*, 40(1), 40–45. <https://doi.org/10.1080/00987913.2014.897176>
- The rewards of platform unity: Moving to one repository at Universidad de La Salle delivers benefits, (2021).
- Wacker, M., & Han, M.-J. (2014). RDA planning, implementation and use: A comparison of two academic libraries. *Alexandria: The Journal of National and International Library and Information Issues*, 24(2), 27–48. <https://doi.org/10.7227/alx.0007>
- Yang, Z. Y. (Lan), & Li, Y. (2015). University faculty awareness and attitudes towards open access publishing and the institutional repository: A case study. *Journal of Librarianship and Scholarly Communication*, 3(1), 1210. <https://doi.org/10.7710/2162-3309.1210>